

خلیلی، خلیل الله. آثار هرات. تهران: محمد ابراهیم شریعتی افغانستانی، ۱۳۸۳، ۴۷۲ص.

Khalili, Khalil Allah. *Athar-i Harat*. Tehran: Muhammad Ibrahim Shari‘ati Afghani, 2004/2005, 472 s.

ÖZET

Herat’ın Eserleri

آثار هرات

Bu kitabın adı *Herat’ın Eserleri*’dir. Yazar Khalilullah Khalili, 475 sayfalık kitabı 1931 yılında Afganistan’ın Herat şehrinde yayımlamıştır. Kitap 2004 yılında Tahran’da ikinci defa yayımlanmıştır.

Kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Herat’ın tarihî ve coğrafi özelliklerini ele almakta, şehrin geçmiş dönemlerdeki ihtişamına tanıklık eden mamur çevresi ile tarihî yapılarını özetlemektedir. Kitap Herat’ı, kültürü takdir eden ve destekleyen bir şehir olarak tanımlamakta ve antik bir kültürel merkez olarak nitelendirmektedir.

Kitabın ikinci bölümü şehrin eski şairlerini tartışmakta ve şairlik öğreniminin Herat’ta insanların kendilerini geliştirmelerinin bir yolu olduğuna işaret etmektedir. Herat’ın eski şairlerinin eserleri çoğunlukla klasik şiir biçimleri olan *rubai* ve *kaside* şeklinde idi. Herat, tarihi boyunca gönlünde iki tür şaire özel bir yer vermiştir: Aslen Herat’lı olan şairler ve

Herat'ın yerlisi olmamakla birlikte yaşamlarının bir bölümünü bu şehirde geçiren üretken şairler.

Kitabın üçüncü bölümü, büyük bir kısmı şiirlerini *gazel* biçiminde yazan Herat'ın çağdaş şairleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Kitap Gur hanedanından çağdaş dönemlere kadar uzanan bir zaman dilimini kapsamaktadır. Mevcut yaklaşımların aksine, bu kitap, Heratlılar hakkında olumlu bir değerlendirmede bulunmakta ve onları kültür ve medeniyet sahibi insanlar olarak görmektedir. Yazar bu kitabı yazarken birincil ve ikincil çeşitli kaynaklara dayanmıştır.

Bu kitap, şiir üzerinde yoğunlaşmak suretiyle, bir şehrin kültür ve tarihinin önemini gözler önüne sermiştir. Herat'ın büyük şairlere ev sahipliği yapmanın yanı sıra özgün bir mimariye sahip olduğunu da kitaptan öğreniyoruz. Kitap, geçmişte Herat'ı yöneten bir bölümü olumsuz farklı hükümet türlerinden bahsetmektedir. Kitap Herat'ta vuku bulan katliamlara da gönderme yapmaktadır. Bununla birlikte, kitabında şiiri ve diğer eserleri Herat'ı övmek için kullanması hasebiyle yazar tamamen tarafsız değildir.

Bu kitap çeşitli şiir türlerini belirli hükümetlerle ilintilendiren ve şiirin bir şehirde sahip olduğu önemi gösteren sayılı eserler arasında yer almaktadır. Örneğin, üç yüz yıl öncesine kadar, *rubai* ve *kaside* çok daha yaygındı; çağdaş dönemlerde ise *gazel* biçimi daha popüler olmuştur.

Fakhrallah Safari

Çeviren Fatih Taştan